

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національної
академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Володимир ЧЕРНІЙ

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ щодо дисертації Конончука Артура Олегович на тему «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 26 грудня 2016 р., протокол № 24

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1, кафедр кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права, економічної безпеки та фінансових розслідувань, відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ від 15 березня 2021 року

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Чернявський С.С., доктор юридичних наук, професор Джужа О.М., доктор юридичних наук, професор Вознюк А.А. (науковий керівник), доктор юридичних наук, професор Тихонова О.В., доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Мозоль С.А. (рецензент), доктор юридичних наук, професор Скулиш Є.Д., доктор юридичних наук, професор Кузнецов В.В. кандидат юридичних наук, професор Василевич В.В., кандидат юридичних наук, старший дослідник Павленко С.О. (рецензент), кандидат юридичних наук, доцент Левченко Ю.О., кандидат юридичних наук, доцент Процюк О.В., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Тичина Д.М., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Калиновський О.В., кандидат юридичних наук, доцент Смаглюк О.В., кандидат юридичних наук Грига М.А., аспірант заочної форми навчання Конончук А.О.

З присутніх – 7 докторів юридичних наук та 8 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Конончука А.О. на тему «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації до розгляду та проведення разового захисту у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Конончука А.О. щодо основних положень дисертації на тему «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію та методику, охарактеризував об'єкт та предмет дослідження, виклав основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказав науково-практичну значущість роботи, зазначив про впровадження результатів дослідження.

Автор зазначив, що у сучасній соціально-економічній та політичній ситуації в державі особливу стурбованість викликають факти створення та діяльності злочинних об'єднань, які посягаючи на громадську безпеку, завдають шкоду чи створюють загрозу її спричинення кожному члену суспільства.

Починаючи з 2014 р. в Україні розпочався активний процес створення не передбачених законом воєнізованих та збройних формувань. Незважаючи на пряму заборону в Конституції України (ч. 6 ст. 17 та ч. 2 ст. 37) створювати на території України не передбачені законом воєнізовані або збройні формування серйозну тривогу викликають злочини, пов'язані з функціонуванням цих злочинних об'єднань: якщо у 2013 р. не зареєстровано жодного злочину, передбаченого ст. 260 КК України, то у 2014 р. їх обліковано 457, у 2015 – 543, у 2016 – 536, у 2017 – 431, у 2018 – 396, у 2019 – 305, 2020 – 376.

Події останніх декількох років засвідчили важливість розв'язання проблем забезпечення безпеки особи, суспільства та держави від кримінально-протиправної діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань. Цей процес має ґрунтуватися на збалансованій правовій базі з якісним рівнем законодавчого врегулювання суспільних відносин.

Незважаючи на значні досягнення вчених у розробці зазначеної проблематики чимало проблем залишилося невирішеними, зокрема чітко не визначена кримінально-правова природа злочинних об'єднань, передбачених ст. 260 КК України, відсутні однозначні підходи до тлумачення кримінально-правових ознак цих злочинних об'єднань, незрозумілою є мета їх створення, труднощі викликають питання кримінальної відповідальності службових осіб, які беруть участь у не передбачених законом воєнізованих або збройних формуваннях, дискусійним є питання про форму вини може у складі злочину, передбаченого ч. 5 ст. 260 КК України, удосконалення потребують підстави застосування заохочувальних норм до учасників не передбачених законом

воєнізованих або збройних формувань, які погодилися активно сприяти розкриттю та розслідуванню цих кримінально-протиправних діянь.

Це впливає на ефективність застосування кримінально-правової норми, передбаченої ст. 260 КК України, та обумовлює необхідність формулювання пропозицій щодо її удосконалення. Зазначене також свідчить про актуальність дослідження проблем кримінальної відповідальності за організацію не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань в Україні.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 26 грудня 2016 р. (протокол № 24) та включена до Переліку тем дисертаційних досліджень НАПрН України (п. 897, 2016 р.).

Метою роботи є комплексне розв'язання теоретичних та практичних проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань і розроблення на цій підставі науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення ст. 260 КК України та практики її застосування з урахуванням досвіду зарубіжних держав.

Об'єкт дослідження – встановлений законодавством порядок створення та діяльності воєнізованих або збройних формувань і відносини, що складаються в процесі його кримінально-правової охорони.

Предмет дослідження – кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2014–2020 рр.; результати вивчення 696 вироків, винесених протягом 2015–2019 рр. у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Луганській, Полтавській, Харківській, Херсонській, Одеській областях стосовно осіб, яких обвинувачено в учиненні злочину, передбаченого ст. 260 КК України; інші судові рішення за 2015–2020 рр.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим дослідженням сучасних проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь у них, у якому сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності кримінально-правової охорони громадської безпеки від діяльності зазначених злочинних об'єднань. У роботі аргументовано низку нових положень, висновків і рекомендацій:

вперше:

– доведено помилковість кваліфікації дій учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що функціонують на тимчасово окупованих територіях України, за ст. 260 КК України в тих випадках, коли вони усвідомлюють, що беруть участь у воєнізованих або збройних формуваннях, підпорядкованих терористичним об'єднанням (такі дії слід кваліфікувати за ст. 258-3 КК України);

– обґрунтовано доцільність криміналізації в ст. 260 КК України створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них, що не мають на меті вчинення кримінальних правопорушень, а також запропоновано відсутність у них мети вчинення кримінальних правопорушень визнавати

головним критерієм їх відмежування від суміжних злочинних об'єднань – злочинних організацій, банд, терористичних груп та організацій. Мета не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування, з огляду на буквальне тлумачення ст. 260 КК України, може бути різною – злочинною (негативною) чи незлочинною (позитивною або суспільно корисною). Однак визначення мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування як злочинної спричиняє конкуренцію злочину, передбаченого ст. 260 КК України, зі злочинами, передбаченими ст. 255, 257, 258³ КК України, ускладнює їх розмежування. Це негативно позначається на забезпеченні кримінально-правової охорони громадської безпеки й інших пов'язаних із нею суспільних відносин від посягань злочинних об'єднань. У зв'язку із цим необхідно уточнити мету не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування, додавши в диспозицію ст. 260 КК України або у визначення цих злочинних об'єднань вказівку на те, що вони не мають на меті вчинення злочинів. За таких обставин більшість сучасних випадків участі у воєнізованих або збройних формуваннях буде кваліфіковано за іншими статтями, зокрема ст. 258-3, 257 КК України;

– визначено створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування шляхом диференціації його ознак на обов'язкові (вербування учасників; встановлення їм певних завдань чи правил поведінки; матеріальне їх забезпечення, зокрема зброєю, обмундируванням, іншими засобами та знаряддями або організація такого забезпечення) та факультативні (інші діяння), а також уточнено момент закінчення злочину в цій формі залежного від виду незаконного формування;

– сформульовано систему негативних кримінально-правових наслідків створення та функціонування не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що обумовили необхідність криміналізації суспільно небезпечних діянь, передбачених ст. 260 КК України (1) використання таких злочинних об'єднань у вчиненні злочинів, зокрема у протистоянні органам влади; 2) трансформація їх в банди, злочинні організації чи терористичні об'єднання; 3) висока ймовірність застосування силових методів при нейтралізації таких формувань і як наслідок – спричинення шкоди правам і свободам громадян, поява великої кількості жертв; 4) виникнення загрози для існування держави чи окремих її територій; 5) дестабілізація соціально-політичної обстановки в країні; 6) створення атмосфери невпевненості громадян у своїй безпеці, захищеності прав і свобод; 7) перешкоджання ефективному функціонуванню державного механізму, неконституційному, насильницькому вирішенні соціальних, економічних, політичних та інших проблем);

удосконалено:

– ознаку незаконності не передбаченого законами України воєнізованого або збройного формувань шляхом вказівки на те, що створення та участь у них не передбачена ні Конституцією, ні будь-яким іншим законом України, а отже, вони не належать до жодного з легальних воєнізованих або збройних формувань (їх створення та діяльність може не мати будь-якої нормативно-правової основи або

ж вони можуть бути створені на підставі підзаконних нормативно-правових актів, наприклад, актів органів місцевого самоврядування);

– правила кваліфікації дій осіб, які вчинили діяння, пов'язані зі створенням воєнізованих або збройних формувань та участю в них, у разі помилки в законності й незаконності цих формувань, а також їх належності до певного виду злочинного об'єднання;

– критерії розмежування створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування від керівництва ними, а також участі в цих об'єднаннях від сприяння їм;

– підставу кримінально-правового заохочення, передбачену ч. 6 ст. 260 КК України, шляхом розроблення пропозицій щодо оптимальних передумов та умов звільнення від кримінальної відповідальності, а також встановлення заборони на повторне застосування цієї норми;

– систему аргументів щодо запровадження в законодавство України задля підвищення ефективності кримінально-правової протидії створенню в Україні не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них моделі маркування-реєстрації злочинних об'єднань (такий порядок значно полегшує притягнення до відповідальності, оскільки спрощує доведення кримінально-правових ознак цих формувань і суб'єктивної сторони відповідного складу злочину);

дістало подальший розвиток:

– визначення кримінально-правової природи не передбаченого законами України воєнізованого або збройного формування як самостійної форми співучасті: ці об'єднання найбільш близькі до групи осіб за попередньою змовою (ч. 2 ст. 28 КК України), однак вони не обмежуються лише її ознаками, а навпаки, мають особливі ознаки, не притаманні жодній формі співучасті, передбаченій ст. 28 КК України;

– ознаки об'єкта злочину, передбаченого ст. 260 КК України, зокрема аргументовано доцільність розміщення відповідної статті в розділі IX Особливої частини цього кодексу; сформульовано авторське визначення безпосереднього основного об'єкта цього злочину; визначено його безпосередній додатковий факультативний об'єкт, а також предмет і потерпілого;

– аргументація доцільності визнання проведення військової, стройової чи фізичної підготовки не обов'язковою, а факультативною кримінально-правовою ознакою цих формувань з огляду на недоцільність чи неможливість її проведення в певних випадках, а також зважаючи на результати вивчення судової практики (у частині вироків не згадується про проведення військової, стройової чи фізичної підготовки);

– обґрунтування ідеї зниження віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за вчинення злочину, передбаченого ст. 260 КК України, до 14 років;

– диференціація підходів до кримінально-правової оцінки суспільно корисної мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування (створення цих злочинних об'єднань з метою захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності України за

певних умов варто визнавати обставиною, що виключає злочинність діяння, – спеціальним видом необхідної оборони);

– положення про доречність виключення з ч. 4 та 5 ст. 260 КК України згадки про участь у нападах учасниками зазначених формувань (діяння, передбачене цими нормами, конкурують з участю в нападах банд; призводить до порушення принципу *non bis in idem* у разі його кваліфікації за сукупністю злочинів).

Практичне значення одержаних результатів підтверджується відповідними актами впровадження у законодавство, практику, освітній процес та наукову діяльність.

Викладені в дисертації висновки й положення, що становлять її новизну, розроблені особисто. З метою обґрунтування окремих положень дослідження використано праці інших учених, на які зроблено посилання.

По завершенню доповіді Конончука А.О. присутніми були поставлені такі запитання:

Тихонова О.В.: Одне питання мене цікавить. Ви досліджуєте ст. 260 КК України. Тому скажіть як відмежувати цю статтю від ст. 257 КК України в частині створення об'єднань, вчинення нападів?

Відповідь: Дякую за запитання! Насамперед у цих статтях йдеться про різні злочинні об'єднання, кожне з яких має свій характерний набір ознак. У примітці 1 до ст. 260 КК України воєнізованими визнано формування, які мають організаційну структуру військового типу (єдиноначальність, підпорядкованість і дисципліну) та в яких проводиться військова або стройова чи фізична підготовка. Водночас у примітці 2 до цієї статті збройні формування визначено як воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю. Ще одну ознаку цих формувань закріплено в ч. 1 і 2 ст. 260 КК України – вони не передбачені законами України. Натомість бандою визнають озброєну організовану групу або злочинну організацію, яка попередньо створена з метою вчинення кількох нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб або одного такого нападу, який потребує ретельної довготривалої підготовки. Так незаконне воєнізоване формування взагалі неозброєне об'єднання, а банда озброєна завжди. Відтак за кримінально-правовою природою банда є утворенням, принципово відмінним від збройного формування.

Щодо створення (організації) цих злочинних об'єднань, то банда завжди створюється з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а не передбачене законом воєнізоване або збройне формування без такої мети. Хоча на практиці учасники не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань беруть участь в нападах. Різняться злочини і за іншими формами об'єктивної сторони, які є в диспозиції ст. 260 КК України, однак відсутні у диспозиції ст. 257 КК України. Різними є й санкції зазначених злочинів.

Тичина Д.М.: Скажіть будь ласка, які кримінально-правові ознаки не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань Ви пропонуєте удосконалити?

Відповідь: Дякую за запитання! У дисертації пропозиції щодо удосконалення фактично стосується усіх кримінально-правових ознак не

передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Ми розкриваємо зміст та формулюємо пропозиції щодо таких ознак як незаконність цих формувань, їх озброєності, мета, мінімальний склад учасників, проведення занять з військової, стрийової чи фізичної підготовки. На підставі уточнення цих ознак ми пропонуємо удосконалити визначення незаконного збройного формування.

Смаглюк О.В.: Як Ви ставитесь до пропозиції про зниження віку кримінальної відповідальності по ст. 260 до 14 років?

Відповідь: Дякую за запитання. Встановлюючи мінімальний вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність за злочин, передбачений ст. 260 КК України, законодавець, очевидно, керувався таким критерієм, як можливість особи після досягнення цього віку цілком усвідомлювати суспільну небезпеку діянь, що полягають у створенні не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них. За окремі суміжні злочини, передбачені ст. 255 та 258-3 КК України, кримінальна відповідальність також може наставати із 16-ти років. Водночас притягнути до кримінальної відповідальності за бандитизм (ст. 257 КК України) можна з 14-ти років. У зв'язку з цим необхідно констатувати певну непослідовність законодавця, який в одних випадках за створення злочинних об'єднань та участь у них встановлює кримінальну відповідальність з віку 14-ти років, а в інших – з 16-ти років.

Тому цілком слушними є пропозиції окремих учених щодо зниження мінімального віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за створення незаконних воєнізованих або збройних формувань та участь у них.

Вчені слушно звертають увагу на те, що нині в системі освіти функціонують навчальні заклади військового типу, де особи навчаються з віку 14-ти років (наприклад, військові ліцеї, училища), що доводить їхню спроможність бути учасниками легальних воєнізованих формувань.

Окрім того, вивчення ЗМІ свідчить про те, що мають місце випадки участі осіб з 14 років у таких формуваннях.

Наприклад, оперативники Краматорського загону, які виконують завдання у складі Об'єднаних сил, виявили громадянку України, колишню помічницю бойовиків. У 2014 році вона, неповнолітньою і судимою за крадіжку під впливом пропаганди агресора, вступила до лав незаконних збройних формувань так званої «ДНР». В НЗФ, під керівництвом російських найманців, виконувала завдання з незаконної перевірки документів та огляду транспортних засобів громадян на одному з блокпостів.

Скулиш Є.Д.: Як Ви вважаєте, чи можливо відносити до озброєності учасників незаконних воєнних або збройних формувань наявність в них зброї зареєстрованої у встановленому законом порядку?

Відповідь: Дякую за запитання. Це питання є дискусійним в теорії кримінального права. На наш погляд озброєність учасників зазначених формувань повинна включати й законне володіння зброєю, яка не заборонена або необмежена в цивільному обороті.

Озброєність в контексті кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань слід розглядати в широкому значенні. Вона повинна передбачати наявність на озброєнні збройних

формувань будь-яких видів зброї, вибухових речовин, вибухових пристроїв, бойової техніки. Це може бути зброя як заводського, так і кустарного виробництва, як заборонена, так і дозволена в цивільному обігу.

Адже суспільну небезпеку створюють як незаконні збройні формування, що озброєні зброєю, яка заборонена в цивільному обігу, так і ті, що озброєні зброєю, яка дозволена в цивільному обігу.

У зв'язку з цим слід виключити з примітки 2 до ст. 260 КК України вказівку на те, що зброєю ці формування володіють незаконно.

Кузнєцов В.В.: Підрозділ 1.2 Вашої дисертації має назву «Кримінально-правова природа не передбаченого законом воєнізованого та збройного формування». Що Ви розумієте під терміном «кримінально-правова природа»?

Відповідь: Дякую за запитання. У межах кримінально-правової природи не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань ми розглянули визначення цих злочинних об'єднань, їх кримінально-правові ознаки, а також місце серед форм співучасті у кримінальному правопорушенні. І зокрема встановили, що ці формування не можна чітко віднести, ні до групи осіб за попередньою змовою, ні до організованої групи, ні до злочинної організації, тому що у них є особливі ознаки.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – **доктора юридичних наук, професора – Вознюка А.А.**

Дисертаційне дослідження Конончука Артура Олеговича «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них» можна віднести до актуальних наукових розробок у галузі вітчизняного кримінального права. Автору вдалося здійснити комплексне наукове дослідження сучасних проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них, в якому сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності кримінально-правової охорони громадської безпеки від зазначених злочинних об'єднань.

У дисертації сформульовано низку положень, спрямованих на вирішення актуального науково-прикладного завдання, яке полягає в удосконаленні кримінально-правового забезпечення ефективної охорони громадської безпеки від не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Структура дослідження, що запропонована дисертантом, є обґрунтованою, логічно побудованою та базується на комплексному підході до кримінально-правової характеристики створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них. Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження та в них розкривається його об'єкт і предмет.

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації автора є виваженими, належним чином науково обґрунтованими й у своїй більшості переконливими. При їх обґрунтуванні дисертантом використано широке коло законодавчих та наукових джерел, а також матеріалів судової практики. Обґрунтованість власних наукових результатів підтверджується і тим, що автор робить висновки на підставі аналізу й порівняння поглядів інших науковців, вдало

ілюструє їх результатами аналізу матеріалів правозастосовної практики. Крім того, здобутки Конончука Артура Олеговича вже використовуються у правотворчості, правозастосовній практиці та в освітньому процесі, про що складено відповідні акти впровадження.

Слід підкреслити, що під час роботи над дисертаційним дослідженням Конончук Артур Олегович виявив себе як дисциплінований і наполегливий науковець, продемонстрував достатнє володіння методологією наукових досліджень, знання проблематики дослідження. Він компетентно та фахово підходив до комплексного дослідження питань кримінально-правової характеристики створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них.

Результати дослідження повною мірою відображені у наукових публікаціях автора (фахові статті та тези виступів на конференціях, семінарах, круглих столах), зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України.

Індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план Конончук Артур Олегович виконав у повному обсязі. Проявив наполегливість, продемонстрував виважений та ґрунтовний науковий підхід до написання дисертації.

Робота написана грамотно, логічно та послідовно, а стиль викладу матеріалу забезпечує легкість й доступність його наукового сприйняття.

Погоджуючись з переважною більшістю висновків здобувача та його пропозиціями теоретичного й прикладного характеру, слід підсумувати, що дисертаційне дослідження Конончука Артура Олеговича на тему: «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них» становить собою завершену та самостійно виконану наукову працю, що містить нові науково обґрунтовані результати, котрі розв'язують відповідне конкретне наукове кримінально-правове завдання, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертаційних досліджень і може бути рекомендоване до захисту, а його автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 – Право.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Мозоль С.А. відзначив, що було дуже цікаво вивчати цю роботу. Тема дисертаційного дослідження Конончука Артура Олеговича «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них» безумовно є актуальною, оскільки усі ми розуміємо, що нині забезпечення національних інтересів держави в пріоритеті. Це ключові питання нашої держави. Коли були суттєві проблеми із збройним захистом наших кордонів почали створюватися законні збройні формування. На цій хвилі як засвідчують дані наведені дисертантом з 2014 року розпочинається значне зростання також випадків створення незаконних воєнізованих або збройних формувань та участі в них. Водночас під час застосування ст. 260 КК України, виникають проблеми, на розв'язанні яких і зосередив увагу Артур Олегович.

Дисертація подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної

наукової праці на правах рукопису. Ретельне її вивчення, ознайомлення з публікаціями здобувача, їх аналіз дає підстави стверджувати, що робота виконана особисто і відповідає вимогам МОН що висуваються до такого виду робіт. Дисертація оформлена на належному рівні.

Структура дисертації логічна, науково обґрунтована, включає усі необхідні елементи, а тому забезпечує комплексний підхід щодо дослідження проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них.

Здобувачем опрацьовано достатню кількість наукових джерел, емпіричних матеріалів.

Ґрунтовною є емпірична база дослідження, яку становлять статистичні й аналітичні матеріали Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2014–2020 рр.; результати вивчення 696 вироків, винесених протягом 2015–2019 рр. у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Луганській, Полтавській, Харківській, Херсонській, Одеській областях стосовно осіб, яких обвинувачено в учиненні злочину, передбаченого ст. 260 КК України; інші судові рішення за 2015–2020 рр.

Дисертація є комплексним науковим дослідженням сучасних проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь у них, у якому сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності кримінально-правової охорони громадської безпеки від діяльності зазначених злочинних об'єднань. У роботі аргументовано низку нових положень, висновків і рекомендацій, які відповідають вимогам наукової новизни.

Поряд з цим є деякі дискусійні моменти. Насамперед це стосується зниження віку кримінальної відповідальності. Будьте готові під час захисту додатково аргументувати цю пропозицію, адже сучасна кримінально-правова та кримінально-виконавча політика держави спрямована на гуманізацію кримінальної відповідальності.

У підрозділі 1.2 розглядаючи кримінально-правову природу не передбаченого законом воєнізованого та збройного формування, Ви ґрунтовно досліджуєте зарубіжний досвід, зокрема моделі побудови відповідної кримінально-правової норми. Однак я не побачив, яку саме модель Ви пропонуєте запозичити.

У дисертації Ви пропонуєте авторське визначення незаконного збройного формування, яке, на мою думку, варто було б додати в рубрику наукової новизни «вперше».

Ви також пропонуєте запровадити модель маркування/реєстрації злочинних об'єднань, однак не розписуєте її механізм.

Загалом робота якісна, у ній отримано науково обґрунтовані результати, що розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки кримінального права. Робота відповідає вимогам, які висуваються до такого виду робіт, а тому може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право». Бажаю Вам успіху.

Кандидат юридичних наук, старший дослідник Павленко С.О. відзначив, що розглянувши дисертаційне дослідження та наукові публікації Конончука Артура Олеговича в якості рецензента можу сказати, що дисертація містить наукову новизну, має теоретичне та практичне значення. Не буду додатково звертати увагу і повторюватися щодо актуальності дисертаційного дослідження, погоджуюся з присутніми, що теми дійсно дуже актуальна.

У дисертації розроблено низку нових положень, висновків і рекомендацій щодо оптимізації та підвищення ефективності кримінально-правової охорони громадської безпеки від створення та функціонування не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Зокрема доведено помилковість кваліфікації дій учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що функціонують на тимчасово окупованих територіях України, за ст. 260 КК України в тих випадках, коли вони усвідомлюють, що беруть участь у воєнізованих або збройних формуваннях, підпорядкованих терористичним об'єднанням (такі дії слід кваліфікувати за ст. 258-3 КК України).

Обґрунтовано доцільність криміналізації в ст. 260 КК України створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них, що не мають на меті вчинення кримінальних правопорушень, а також запропоновано відсутність у них мети вчинення кримінальних правопорушень визнавати головним критерієм їх відмежування від суміжних злочинних об'єднань.

Сформульовано систему негативних кримінально-правових наслідків створення та функціонування не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що обумовили необхідність криміналізації суспільно небезпечних діянь, передбачених ст. 260 КК України.

Розроблено рекомендації щодо тлумачення кримінально-правових ознак не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування та пропозицій щодо їх удосконалення, які охоплюють: 1) диференціацію таких ознак на обов'язкові та факультативні; 2) визнання незаконними тих воєнізованих або збройних формувань, створення та участь у яких не передбачена ні Конституцією, ні будь-яким іншим законом України, а відтак вони не належать до жодного із законних воєнізованих або збройних формувань; 3) тлумачення озброєності не передбаченого законом збройного формування як наявності придатної для використання зброї хоча б частини учасників та усвідомлення ними цього факту та можливість її використання для виконання поставлених завдань; 4) виключення з примітки 2 до ст. 260 КК України вказівки на те, що зброєю ці формування володіють незаконно; 5) доцільність будь-які незаконні дії зі зброєю, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, бойовою технікою додатково кваліфікувати за сукупністю; 6) необхідність розгляду озброєності в широкому значенні (має включати наявність будь-яких видів зброї, вибухових речовин, вибухових пристроїв, бойової техніки); 7) визнання оптимальним кількісним складом учасників незаконних воєнізованих або збройних формувань трьох і більше осіб; 8) закріплення в примітці до ст. 260 КК України визначення понять «незаконне збройне формування» та «озброєність». Розкрито об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу злочину, передбаченого ст. 260 КК України, надано пропозиції щодо їх

удосконалення.

Сформульовано пропозиції щодо оптимізації підстави кримінально-правового заохочення, передбаченої ч. 6 ст. 260 КК України, шляхом визначення оптимальних передумов та умов звільнення від кримінальної відповідальності, а також встановлення заборони на повторне застосування цієї норми.

Структура дисертаційного дослідження, запропонована дисертантом, в цілому є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до аналізу проблем кримінально-правової характеристики створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них

Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них, відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт і предмет.

Достовірність та обґрунтованість переважної більшості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, веденням коректної полеміки, використанням методів пізнання, вдало підібраних з урахуванням предмета дисертаційного дослідження, продуманою логікою викладення матеріалу, яка дозволила автору виконати поставлені перед собою задачі.

Водночас маю декілька побажань рекомендаційного характеру. У Вас потужна емпірична база, однак варт було б здійснити опитування (інтерв'ювання, анкетування) практичних працівників. Робота від цього лише б виграла. Окрім того, окремі частини тексту потребують редакційної правки.

З огляду на викладене, вважаю, що дисертація Конончука Артура Олеговича «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них» є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для кримінального права. Вона відповідає встановленим вимогам, а тому може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Тихонова О.В., яка наголосила, що дисертаційне дослідження не може бути якимось поверховим, не глибоким чи не ґрунтовним, якщо воно підготовлено під науковим керівництвом Андрія Андрійовича Вознюка. Воно дійсно стосується актуальної на сьогодні проблематики кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них. Відповіді здобувача були виваженими та вичерпними, що свідчить про його обізнаність у досліджуваній проблематиці. З огляду на це дисертація може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Чернявський С.С., який відмітив, що у вступі слід більше уваги акцентувати на зарубіжному досвіді, який вивчено досить ґрунтовно. Варто акцентувати, що за результатами проведеного дослідження розроблено зміни і доповнення до КК України, які сприятимуть

вирішенню проблем кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених на території ООС. Роботу слід визнати такою, яка є завершена в цілому. Вона містить ті позиції, які повинні бути відображені в дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Тичина Д.М., який зазначив, що підтримує роботу, здобувача, наукового керівника, оскільки вона дійсно заслуговує на це. Проведено дуже багато роботи. Основні положення потребують негайної реалізації. Водночас ви дуже багато уваги приділяєте кваліфікації, тому варто було б більш детально виділити ці положення в структурі роботи, серед висновків. Окрім того, в переліку дослідників Ви забуваєте про вчених з Донецького та Луганського університетів внутрішніх справ. Наявні усі підстави рекомендувати дисертацію до разового захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук Грига М.А., у своєму виступі підтримала попередніх доповідачів, акцентувала увагу на глибокому змісті висновків. Дійсно сучасний стан доктринального опрацювання проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них не повною мірою відповідає потребам правозастосовної діяльності.

Відзначила, що дисертаційне дослідження є теоретично і практично значущим. Підкреслила, що у процесі доповіді головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання, Конончук А.О. продемонстрував знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

Кандидат юридичних наук, професор Василевич В.В., який відмітив, що відбувався цікавий науковий захід, піднято багато важливих для суспільства та держави проблем. Точилася жвава дискусія.

Заслуговує на увагу обґрунтування доцільності криміналізації в ст. 260 КК України створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них, що не мають на меті вчинення кримінальних правопорушень, а також запропоновано відсутність у них мети вчинення кримінальних правопорушень визнавати головним критерієм їх відмежування від суміжних злочинних об'єднань – злочинних організацій, банд, терористичних груп та організацій. Імпонують пропозиції щодо удосконалення підстав кримінально-правового заохочення, передбачених ч. 6 ст. 260 КК України. Важливим є формування системи аргументів щодо запровадження в законодавство України задля підвищення ефективності кримінально-правової протидії створенню в Україні не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них моделі маркування-реєстрації злочинних об'єднань (такий порядок значно полегшує притягнення до відповідальності, оскільки спрощує доведення кримінально-правових ознак цих формувань і суб'єктивної сторони відповідного складу злочину).

Робота дуже оригінальна, має достатню теоретичну та емпіричну базу і справді може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Процюк О.В., відзначив, що для дослідження обрана актуальна тема, яка має велике теоретичне і практичне значення в умовах необхідності підвищення кримінально-правової охорони громадської безпеки.

У дослідженні проаналізована відповідна статистика та вирок стосовно досліджуваної проблематики. Автор правильно визначив основні напрями своїх досліджень. Вдало обрана методологія дослідження надала можливість дисертанту повністю досягти поставленої мети.

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації автора є виваженими, належним чином науково обґрунтованими й у своїй більшості переконливими. При їх обґрунтуванні дисертантом використано широке коло законодавчих та наукових джерел, а також матеріалів судової практики.

У дисертації здійснено комплексне дослідження та вирішення актуального науково-прикладного завдання, яке полягає в удосконаленні кримінально-правового забезпечення ефективної охорони громадської безпеки від не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Результати дослідження повною мірою відображені у наукових публікаціях автора (фахові статті та тези виступів на конференціях), зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України.

Враховуючи вищевикладене, дисертація відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разового захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії.

Узагальнюючи висловлені у процесі обговорення дисертації думки, голова семінару, **доктор юридичних наук, професор Джужа О.М.** відзначив, що обрана актуальна тема, яка має велике теоретичне і практичне значення для забезпечення оптимально ефективної кваліфікації злочинів, передбачених ст. 260 КК України. Питання плану сформульовані таким чином, що загалом охоплюють основні аспекти теми дослідження і обумовлюють розкриття теми. Автор використав достатню кількість наукових джерел, емпіричних матеріалів. Наукова новизна отриманих результатів складається з оригінальних підходів здобувача до вирішення теоретичних і практичних проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них.

Враховуючи вищевикладене, дисертація Конончука Артура Олеговича на тему «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Конончука Артура Олеговича на тему «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них»

Обґрунтування вибору теми дослідження. У сучасній соціально-економічній і політичній ситуації в державі серйозне занепокоєння викликають факти створення та діяльності злочинних об'єднань, які, посягаючи на громадську безпеку, завдають шкоду чи створюють загрозу її спричинення кожному члену суспільства.

З 2014 року в Україні розпочалося масове створення незаконних воєнізованих та збройних формувань. Попри пряму заборону в Конституції України (ч. 6 ст. 17 та ч. 2 ст. 37) створювати на території України не передбачені законом воєнізовані або збройні формування, кількісні показники злочинів, пов'язаних із функціонуванням цих злочинних об'єднань, є досить високими. Якщо у 2013 р. не зареєстровано жодного злочину, передбаченого ст. 260 КК України, то у 2014 р. їх обліковано 457, у 2015 р. – 543 (+18,8 %), 2016 р. – 536 (–1,3 %), 2017 р. – 431 (–19,6 %), 2018 р. – 396 (–8,2 %), 2019 р. – 305 (–23 %), 2020 р. – 376 (+23,2 %) [200]. Вони здебільшого пов'язані зі збройною агресією на Сході України та вчиняються на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях.

Зазначені факти зумовили потребу в розв'язанні проблеми щодо забезпечення безпеки особи, суспільства й держави від кримінально-протиправної діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань. Цей процес має ґрунтуватися на якісному законодавчому врегулюванні відповідних суспільних відносин.

Проблемні питання кримінально-правової характеристики створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них досліджено в працях М. А. Акімова, Ю. В. Бауліна, А. А. Вознюка, Р. М. Дударця, З. А. Загинеї, М. Й. Коржанського, В. О. Навроцького, В. А. Робака, О. В. Смаглюка, В. П. Тихого, М. І. Хавронюка, Р. Л. Чорного, П. В. Хряпінського, І. С. Шапкіна, С. Д. Шапченка та інших науковців. З-поміж зарубіжних учених вказану проблему вивчали В. А. Абдухамітов, А. Д. Аджиєв, Д. А. Бадушева, Б. Ш. Бейбулатов, Т. А. Бекботової, Ю. С. Бірюков, А. В. Дмитренко, В. А. Конарева, Т. М.-С. Магомедов, А. В. Павлінова, І. О. Смірнов, А. Ч. Сигинбаєва, Ф. А. Узбеков та ін.

Вагоме значення для розв'язання проблем кримінальної відповідальності та звільнення від неї учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань мають праці О. Ф. Бантишева, В. І. Борисова, В. К. Грищука, В. В. Василевича, Н. О. Гуторової, А. О. Данилевського, О. М. Джужі, Л. М. Демидової, О. О. Дудорова, С. О. Єфремова, О. О. Кваші, О. О. Книженко, В. П. Ковальчука, М. В. Корнієнка, В. В. Кузнецова, О. М. Литвинова, С. Я. Лихової, М. І. Мельника, Р. О. Мовчана, С. А. Мозоля, А. А. Музики, Н. В. Невідомої, Г. В. Новицького, А. В. Савченка, М. І. Панова, Є. О. Письменського, В. Я. Тація, В. В. Ткаченко, В. І. Тютюгіна, В. В. Українця, П. Л. Фріса та ін.

Попри значні досягнення вчених у розробленні зазначеної проблематики, чимало питань залишилися невирішеними, зокрема чітко не визначено кримінально-правову природу злочинних об'єднань, передбачених ст. 260 КК України, відсутні однозначні підходи до тлумачення їх кримінально-правових ознак, незрозумілою є мета створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, складно відмежувати ці формування від інших злочинних об'єднань. Крім того, труднощі викликають питання кримінальної відповідальності службових осіб, які беруть участь у цих злочинах, дискусійним є питання про форму вини в складі злочину, передбаченого ч. 5 ст. 260 КК України. Удосконалення потребують також підстави заохочувальних норм, що можуть бути застосовані до учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Це позначається на ефективності застосування кримінально-правової норми, передбаченої ст. 260 КК України, та зумовлює потребу у формулюванні пропозицій щодо її вдосконалення. Зазначене також свідчить про актуальність дослідження кримінально-правової характеристики створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження узгоджується зі Стратегією національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020); Концепцією державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю (Указ Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011); Стратегією розвитку Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки (постанова загальних зборів НАПрН України від 3 березня 2016 р.); Переліком перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями (рішення президії НАПрН України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11); Основними напрямами наукових досліджень НАВС на 2018–2020 рр. (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 р., протокол № 28/1).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 26 грудня 2016 р. (протокол № 24) та включена до Переліку тем дисертаційних досліджень НАПрН України (п. 897, 2016 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексне розв'язання теоретичних та практичних проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань і розроблення на цій підставі науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення ст. 260 КК України та практики її застосування з урахуванням досвіду зарубіжних держав.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- з'ясувати сучасний стан дослідження проблем кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь у них;
- встановити кримінально-правову природу не передбаченого законом воєнізованого та збройного формування;
- визначити кримінально-правові ознаки цих злочинних об'єднань, надати пропозиції щодо їх удосконалення;

- схарактеризувати об'єкт злочину, передбаченого ст. 260 КК України;
- розкрити його об'єктивну сторону та розробити пропозиції щодо вдосконалення її ознак;
- проаналізувати суб'єкт створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них;
- висвітлити особливості суб'єктивної сторони цих суспільно небезпечних діянь та запропонувати рекомендації щодо уточнення її ознак;
- визначити оптимальні покарання учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань;
- розкрити особливості застосування звільнення від кримінальної відповідальності учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, а також надати пропозиції щодо підвищення їх ефективності.

Об'єкт дослідження – встановлений законодавством порядок створення та діяльності воєнізованих або збройних формувань і відносини, що складаються в процесі його кримінально-правової охорони.

Предмет дослідження – кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених мети і задач використано комплекс філософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів, зокрема: *діалектичний* – для з'ясування проблематики дослідження, визначення його методологічної основи, побудови оптимальної структури (підрозділ 1.1); *системний* – у процесі комплексного дослідження об'єктивних та суб'єктивних ознак складу злочину, передбаченого ст. 260 КК України, а також підстав покарання та кримінально-правового заохочення учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (розділи 1–3); *формально-логічний (догматичний)* – під час тлумачення заборонної та заохочувальної кримінально-правової норми, передбаченої ст. 260 КК України (розділи 1–3); *порівняльно-правовий* – у межах зіставлення положень КК України та зарубіжного законодавства щодо кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них (розділи 1–3); *соціологічний (аналізу документів)* – під час вивчення матеріалів відповідної судової практики (розділи 1–3); *статистичний* – для аналізу емпіричної інформації, що стосується теми дослідження (вступ, розділи 1–3); *моделювання* – під час формулювання пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства в частині відповідальності учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (розділи 1–3, висновки).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2014–2020 рр.; результати вивчення 696 вироків, винесених протягом 2015–2019 рр. у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Луганській, Полтавській, Харківській, Херсонській, Одеській областях стосовно осіб, яких обвинувачено в учиненні злочину, передбаченого ст. 260 КК України; інші судові рішення за 2015–2020 рр.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим дослідженням сучасних проблем кримінальної

відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь у них, у якому сформульовано пропозиції щодо підвищення ефективності кримінально-правової охорони громадської безпеки від діяльності зазначених злочинних об'єднань. У роботі аргументовано низку нових положень, висновків і рекомендацій:

вперше:

- доведено помилковість кваліфікації дій учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що функціонують на тимчасово окупованих територіях України, за ст. 260 КК України в тих випадках, коли вони усвідомлюють, що беруть участь у воєнізованих або збройних формуваннях, підпорядкованих терористичним об'єднанням (такі дії слід кваліфікувати за ст. 258-3 КК України);

- обґрунтовано доцільність криміналізації в ст. 260 КК України створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них, що не мають на меті вчинення кримінальних правопорушень, а також запропоновано відсутність у них мети вчинення кримінальних правопорушень визнавати головним критерієм їх відмежування від суміжних злочинних об'єднань – злочинних організацій, банд, терористичних груп та організацій;

- визначено створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування шляхом диференціації його ознак на обов'язкові (вербування учасників; встановлення їм певних завдань чи правил поведінки; матеріальне їх забезпечення, зокрема зброєю, обмундируванням, іншими засобами та знаряддями або організація такого забезпечення) та факультативні (інші діяння), а також уточнено момент закінчення злочину в цій формі залежного від виду незаконного формування;

- сформульовано систему негативних кримінально-правових наслідків створення та функціонування не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, що обумовили необхідність криміналізації суспільно небезпечних діянь, передбачених ст. 260 КК України;

удосконалено:

- ознаку незаконності не передбаченого законами України воєнізованого або збройного формувань шляхом вказівки на те, що створення та участь у них не передбачена ні Конституцією, ні будь-яким іншим законом України, а отже, вони не належать до жодного з легальних воєнізованих або збройних формувань (їх створення та діяльність може не мати будь-якої нормативно-правової основи або ж вони можуть бути створені на підставі підзаконних нормативно-правових актів, наприклад, актів органів місцевого самоврядування);

- правила кваліфікації дій осіб, які вчинили діяння, пов'язані зі створенням воєнізованих або збройних формувань та участю в них, у разі помилки в законності й незаконності цих формувань, а також їх належності до певного виду злочинного об'єднання;

- критерії розмежування створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування від керівництва ними, а також участі в цих об'єднаннях від сприяння їм;

- підставу кримінально-правового заохочення, передбачену ч. 6 ст. 260 КК України, шляхом розроблення пропозицій щодо оптимальних передумов та умов

звільнення від кримінальної відповідальності, а також встановлення заборони на повторне застосування цієї норми;

– систему аргументів щодо запровадження в законодавство України задля підвищення ефективності кримінально-правової протидії створенню в Україні не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них моделі маркування-реєстрації злочинних об'єднань (такий порядок значно полегшує притягнення до відповідальності, оскільки спрощує доведення кримінально-правових ознак цих формувань і суб'єктивної сторони відповідного складу злочину);

дістало подальший розвиток:

– визначення кримінально-правової природи не передбаченого законами України воєнізованого або збройного формування як самостійної форми співучасті: ці об'єднання найбільш близькі до групи осіб за попередньою змовою (ч. 2 ст. 28 КК України), однак вони не обмежуються лише її ознаками, а навпаки, мають особливі ознаки, не притаманні жодній формі співучасті, передбаченій ст. 28 КК України;

– ознаки об'єкта злочину, передбаченого ст. 260 КК України, зокрема аргументовано доцільність розміщення відповідної статті в розділі IX Особливої частини цього кодексу; сформульовано авторське визначення безпосереднього основного об'єкта цього злочину; визначено його безпосередній додатковий факультативний об'єкт, а також предмет і потерпілого;

– аргументація доцільності визнання проведення військової, стройової чи фізичної підготовки не обов'язковою, а факультативною кримінально-правовою ознакою цих формувань з огляду на недоцільність чи неможливість її проведення в певних випадках, а також зважаючи на результати вивчення судової практики (у частині вироків не згадується про проведення військової, стройової чи фізичної підготовки);

– обґрунтування ідеї зниження віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за вчинення злочину, передбаченого ст. 260 КК України, до 14 років;

– диференціація підходів до кримінально-правової оцінки суспільно корисної мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування (створення цих злочинних об'єднань з метою захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності України за певних умов варто визнавати обставиною, що виключає злочинність діяння, – спеціальним видом необхідної оборони);

– положення про доречність виключення з ч. 4 та 5 ст. 260 КК України згадки про участь у нападах учасниками зазначених формувань (діяння, передбачене цими нормами, конкурують з участю в нападах банд; призводить до порушення принципу *non bis in idem* у разі його кваліфікації за сукупністю злочинів).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані чи вже використовуються у:

– *законотворчій діяльності* – у межах удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань;

– *правозастосовній діяльності* – під час застосування кримінального законодавства в справах про створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (акт впровадження Головного слідчого управління НПУ України від 15 лютого 2021 р.);

– *науково-дослідній діяльності* – як підґрунтя для подальших наукових розробок і досліджень проблем кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти громадської безпеки та вчинені у співучасті (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 23 лютого 2021 р.);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін з кримінального права та кримінології, а також для підготовки підручників, навчальних посібників, коментарів КК України (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 23 лютого 2021 р.).

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації висновки й положення, що становлять її новизну, розроблені автором особисто. З метою обґрунтування окремих положень дослідження використано праці інших учених, на які зроблено посилання.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на таких наукових заходах: «Правова система держави: проблеми формування та перспективи розвитку» (м. Одеса, 9 грудня 2016 р.), «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 9 грудня 2016 р.), «Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми» (м. Київ, 24 лютого 2017 р.), «Актуальні проблеми кримінального права та процесу» (м. Кривий Ріг, 16 червня 2017 р.), «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 16 листопада 2017 р.), «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах» (м. Львів, 9 листопада 2018 р.), «Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності» (м. Хмельницький, 1 березня 2019 р.), «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 20 листопада 2020 р.).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні положення дисертації висвітлено в 17 наукових працях, зокрема:

1. Конончук А. О. Кримінально-правові ознаки не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань за кримінальним законодавством України та інших країн. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2014. № 2 (49). С. 172–183.

2. Конончук А. О. Кримінальна відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань за кримінальним законодавством України та зарубіжних країн. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. № 3 (9). Т. 2. С. 203–207.

3. Конончук А. О. Участие в не предусмотренном законом военизированным или вооруженном формировании по УК Украины. *Право и политика*. 2016. № 3. С. 115–118.

4. Конончук А. О. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність за вчинення злочину, передбаченого ст. 260 Кримінального кодексу України.

Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1 (13). С. 319–328.

5. Конончук А. О. Об'єкти злочину, передбаченого ст. 260 Кримінального кодексу України. *Правовий часопис Донбасу.* № 2 (60). 2017. С. 113–120.

6. Конончук А. О. Спеціальне звільнення від кримінальної відповідальності учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. *Вісник Національної академії прокуратури України.* № 4 (50). 2017. С. 111–117.

7. Kononchuk A. Conceptual Problems of Criminal Liability for the Creation of Illegal Militarized or Armed Formations and Participation in them. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* 2017. № 4 (105). С. 120–128.

8. Конончук А. О. Вина як ознака суб'єктивної сторони створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них. *Visegrad journal on human rights.* 2018. № 4. Vol. 1. С. 71–75.

9. Конончук А. О. Мета створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* 2018. № 3 (108). С. 288–302.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Конончук А. О. Предмет як ознака складу злочину, передбачена ст. 260 КК України. *Правова система держави: проблеми формування та перспективи розвитку* : матеріали ІХ Всеукр. наук. конф. (Одеса, 9 груд. 2016 р.). Одеса : ОДУВС, 2016. С. 57–58.

11. Конончук А. О. Кримінальна відповідальність за участь службової особи в учиненні злочину, передбаченого ст. 260 Кримінального кодексу України. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 231–233.

12. Конончук А. О. Потерпілий у складі злочину, передбаченого ст. 260 КК України. *Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 лют. 2017 р.) : в 2 т. Тернопіль: Вектор, 2017. Т. 1. С. 303–304.

13. Конончук А. О. Кримінально-правова природа не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування. *Актуальні проблеми кримінального права та процесу* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 16 черв. 2017 р.). Кривий Ріг : Геліос-Принт, 2017. С. 159–161.

14. Конончук А. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали VIII міжвуз. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 16 листоп. 2017 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 148–150.

15. Конончук А. О. Аналіз санкцій статті 260 Кримінального кодексу України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 9 листоп. 2018 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 100.

16. Конончук А. О. Озброєність як кримінально-правова ознака незаконного збройного формування. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу,*

криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 1 берез. 2019 р.). Хмельницький: НАДПСУ, 2019. С. 224–226.

17. Конончук А. О. Керівництво не передбаченим законом України воєнізованим або збройним формуванням. *Актуальні проблеми кримінального права*: матеріали XI Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 20 листоп. 2020 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 217–219.

Характеристика особистості здобувача. Конончук Артур Олегович народився 01 липня 1993 року в м. Хмельницькому Хмельницької області, Україна.

У серпні 2015 року закінчив Національну академію внутрішніх справ і здобув освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр» за спеціальністю «Правознавство».

На сьогоднішній день працює провідним фахівцем відділу організації служби Національної академії внутрішніх справ.

Мови: українська, російська, англійська.

Автор 17 наукових публікацій з проблем створення та участі в не передбачених законом воєнізованих або збройних формуваннях.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Зміст дисертації відповідає спеціальності 081 «Право».

Структура та обсяг дисертації. Дисертація містить анотацію, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що охоплюють дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання її до захисту. Дисертація вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167, та може бути рекомендована спеціалізованій вченій раді відповідного профілю для попереднього розгляду та захисту.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 15, проти – немає, таких, що утримались – немає.

У результаті попередньої експертизи дисертації Конончука А.О. і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

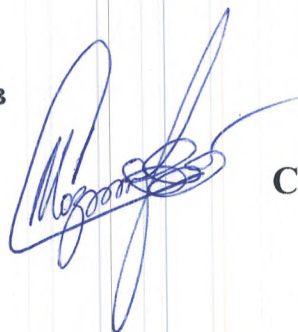
1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Конончука А.О. на тему «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Конончука А.О. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

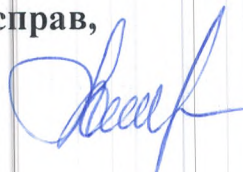
3. Рекомендувати дисертацію Конончука Артура Олеговича на тему «Кримінально-правова характеристика створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доцент кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник

Станіслав МОЗОЛЬ**Рецензент:**

провідний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
старший дослідник

Сергій ПАВЛЕНКО